

от Николай Дондуков

През 1917 година площад "Света Неделя" беше най-оживеното място в столицата. През тази военна година София гъмжеше от мобилизирани хора: площадът беше сборище на всички. От "Света Неделя" тръгваха малките зелени трамваи за четирите краища на столичния град. Но най-оживен беше ъгъла на булевард Мария Луиза и булевард Дондуков, особено мястото от поменатия ъгъл до ъгъла на Търговска и бул. Дондуков. От лявата страна на бул. Дондуков, като се тръгне от площада, имаше няколко млекарници и сладкарници: млекарница "Лев Толстой", сладкарниците "Охрид" и "Роза", млекарница "Швейцария". На самия ъгъл на "Мария Луиза" и "Дондуков" откъм "Мария Луиза" имаше малка книжарница, дето се продаваха и вестници, брошури, илюстрирани издания. Тази книжарничка, както и поменатите млекарници и сладкарници, бяха сборен пункт на тогавашните юнкери и школьники — в неделя или празничен ден.

Смирненски, когото тогава знаехме с псевдонима "Ведбал", беше юнкер, други, като мене, бяха школьники в Княжевската школа за запасни подпоручици, а имаше и "цивилни", на които завиждахме, като "Мак-Гро/Н. Грабляшев/ и "Язека"/Хр. Д. Бръзицов/. Мако-Гро беше уредник на излизащото по онова време сатирико-хумористично списание "Смях и сълзи". Той беше свободен и обикаляше "сътрудниците": във Военното училище при Ведбал, при Васка П./Васил Павурджиев/, който също беше юнкер, ако не се лъжа; в школата в Княжево, дето освен мене, той имаше и други познайници, чиито имена не си спомням. На срещите ни в града идваха и други младежи, сътрудници и приятели на "Смях и сълзи". "Нашето" списание нямаше здрава материална основа: то разчиташе на средства от продажбата. Как Мак-Гро свързваше двата края, не знам, защото той беше негов редактор и издател. Думата "хонорар" тогава ни беше дори непозната. Дали Ведбал, който печаташе най-много и беше търсен сътрудник, е получавал нещо, не ми е известно. "Хонорарът" ни се изразяваше понякога в заплащането от страна на поменатия Мак-Гро на чашата боза в някоя от многобройните по онова време бозаджийници в центъра на столицата.

Спомням си, че Ведбал и други от нас, които бяхме в униформа, бързахме да влезем в някоя млекарница или бозаджийница, защото из улиците тогава и особено по площад "Света Неделя" и двата булеварда, сновеха множество офицери, често се срещаха и "червени лампази": отдаването на чест "във фронт" на висшите офицери не беше леко, то изискваше по-голяма свобода, а се намираха и такива "висши офицери", които повикваха юнкера или школьника и му правеха бележка за неправилно отдаване на чест. Затова ~~минимално~~ когато зърнехме генерал, гледахме с каква "стратегия" да си послужим — както казваше Ведбал — за да избегнем пряката среща.

Бозаджийниците бяха място, дето Ведбал често пишеше своите